

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΠΑΞΩΝ & ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

«Ἵνα καί αὐτοί ὦσιν ἡγιασμένοι τῇ ἀληθείᾳ»

(Ιωάν. 17,19)

ΑΓΙΟΤΗΤΑ: Η ΟΔΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟ ΒΟΗΘΗΜΑ
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2012-2013

✠ ✠

ΚΕΡΚΥΡΑ 2012

**©Ιερά Μητρόπολις Κερκύρας
Αγίου Αρσενίου 1, 49100
Κέρκυρα**

τηλ. 2661039912, 81184

e-mail: info@imcorfu.gr

**Τα μαθήματα συνέγραψαν οι κατηχητές
του Ι. Ν. Αγίων Πάντων πόλεως**

**π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός
πρεσβ. Μαρία Κυτιλή-Μουρτζανού
Μαρία Κάλλου**

Ελένη Ρίκου

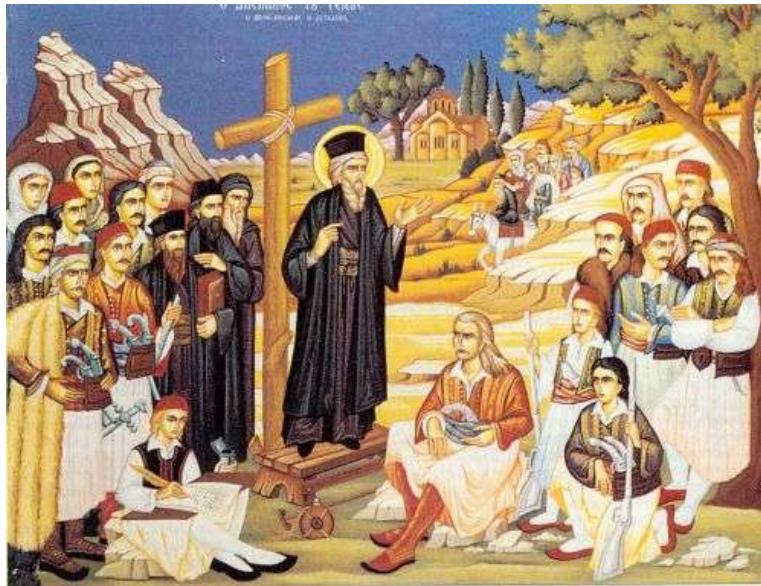
Τίνα Βλάχου

Στεφανία Καρύδη

Ευγενία Κουτσούρη

Σοφία Κουτσούρη

Κρίση και ελπίδα

Α. Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός γεννήθηκε το 1714 στο χωριό Μέγα Δένδρο της Αιτωλίας. Οι γονείς του, απλοί στην καταγωγή και ευλαβείς, τον μεγάλωσαν με πίστη στο Θεό και του έμαθαν την αλήθεια του Χριστού και τη ζωή της Εκκλησίας. Σε ηλικία 20 ετών πήγε στο Άγιον Όρος στην περίφημη Αθωνιάδα Σχολή, την οποία διηύθυνε ο Κερκυραίος λόγιος και μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Χερσώνος στη Ρωσία Ευγένιος Βούλγαρης. Όταν ο Βούλγαρης, που ήταν άνθρωπος μορφωμένος και ιδιαίτερα καλλιεργημένος, αναγκάστηκε να φύγει από τη Σχολή, επειδή οι προσπάθειές του να ανοίξει το πρόγραμμα σπουδών στα επιτεύγματα της επιστήμης της Ευρώπης δεν ήταν εύκολο να γίνουν αποδεκτές, ο Κοσμάς πήγε στην μονή Φιλοθέου, όπου έγινε μοναχός.

Ο άγιος Κοσμάς είχε μεγάλο πόθο να μεταδίδει γύρω του το λόγο του Θεού. Μάλιστα, είχε αγωνία για τους Έλληνες που δεν ήξεραν γράμματα, κάτι που δεν τους επέτρεπε να καταλαβαίνουν το Ευαγγέλιο και να μπορούν να ζήσουν τη ζωή της πίστης. Μια μέρα, άνοιξε το Ευαγγέλιο στην τύχη και έπεσε στον εξής λόγο του Αποστόλου Παύλου: «κανείς να μη ζητά το καλό του εαυτού του, αλλά ο καθένας να βλέπει τι είναι καλό για τους άλλους» (Α΄Κορ. 10,24). Φωτισμένος από το Θεό πήγε στην Κωνσταντινούπολη και πήρε άδεια από τον Πατριάρχη Σεραφεΐμ Β΄ και ξεκίνησε προς τις περιοχές της δυτικής Ελλάδος (Ναύπακτο, Βραχώρι, Μεσολόγγι), στη Θεσσαλία και επέστρεψε στην Πόλη. Κατόπιν, πήρε άδεια από τον νέο πατριάρχη Σωφρόνιο Β΄ και πήγε στις Κυκλάδες και κατόπιν επέστρεψε και πάλι στο Άγιον Όρος. Έπειτα, ξεκίνησε για την τρίτη περιοδεία του στη Θεσσαλονίκη, την Βέροια, την υπόλοιπη Μακεδονία, την Κεφαλλονιά, την Κέρκυρα, τη Ζάκυνθο και στην Ήπειρο. Έκανε μέχρι και θαύματα, για να μπορέσει να πείσει τους ανθρώπους να χτίσουν σχολεία, να μάθουν γράμματα, να μιλάνε ελληνικά και όχι τούρκικα, βλάχικα, σλαβικά, με αποτέλεσμα να ιδρύσει 200 σχολεία!

Ο λόγος του ήταν απλός και προσιτός. Χρησιμοποιούσε εκφράσεις από την καθημερινή ζωή, αλλά ταυτόχρονα ξεχειλίζει από τη χαρά και την ευλογία που το Άγιο Πνεύμα χαρίζει. Κανένας ναός δεν μπορούσε να χωρέσει τον κόσμο που έσπευδε να τον ακούσει. Γι' αυτό κήρυττε σε ένα ύψωμα έξω από κάθε χωριό, αφού έστηνε πρώτα έναν μεγάλο ξύλινο σταυρό. Περίπου δύο χιλιάδες άνθρωποι και πενήντα ιερείς τον ακολουθούσαν όπου κι αν πήγαινε. Προτού μιλήσει τελούσε τον Εσπερινό ή την Παράκληση στην Παναγία και μετά την ομιλία οι ιερείς τελούσαν το ευχέλαιο, την θεία λειτουργία, την εξομολόγηση και την συζήτηση με τους ανθρώπους. «Ψυχή και Χριστός σας χρειάζεται», τόνιζε συνέχεια!

Έφτασε μέχρι την Αλβανία. Εκεί, οι Εβραίοι τον κατηγορήσαν στον Κουρτ Πασά στο Μπεράτι, διότι ενοχλούνταν που ζητούσε από τους χριστιανούς να κρατούνε την Κυριακή ως αργία, να μην πηγαίνουν στο παζάρι που έκαναν οι Εβραίοι εκείνη την ημέρα και να κρατούνε την ελληνική συνείδηση στην καρδιά τους. Ο Κουρτ Πασάς διέταξε το μαρτύριο και τον άγιο τον κρέμασαν στο χωριό

Κολικόντασι. Οι δήμιοι πέταξαν το σώμα του στο ποτάμι. Τρεις μέρες αργότερα, ένας ιερέας που λεγόταν Μάρκος, ανακάλυψε το λείψανο. Το μάζεψε και τον έθαψε τον άγιο με τιμές. Ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, που ήξερε και αγαπούσε τον άγιο, έχτισε εκκλησία και μοναστήρι κοντά στον τάφο του. Ο λαός τον αναγνώρισε ως τον νέο απόστολο του Χριστού και της Ελλάδας και ως τον πρίγκηπα των νεομαρτύρων, των ανθρώπων δηλαδή που εξαιτίας της πίστης τους στο Χριστό μαρτύρησαν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το 1961 αναγνωρίστηκε επίσημα η αγιότητά του από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Η μνήμη του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού ή Πατροκοσμά ή Αγίου των σκλάβων τιμάται στις 24 Αυγούστου κάθε χρόνο.

Β. Ερμηνευτικά σχόλια

είχε πόθο να μεταδίδει γύρω του το λόγο του Θεού: ο άγιος Κοσμάς ήταν μαθητής του Χριστού με όλη του την καρδιά και γι' αυτό ονομάστηκε ισαπόστολος. Οι μαθητές είχαν την εντολή από το Χριστό να ταξιδέψουν σε όλη τη γη και να κηρύξουν το μήνυμα του Ευαγγελίου μέσα από τα λόγια που ο Χριστός τους δίδαξε και αυτό έκαναν. Το ίδιο έκανε και ο άγιος Κοσμάς. Γύρισε όλη την Ελλάδα και την Αλβανία, ουσιαστικά με τα πόδια, και μίλησε σε όλους τους ανθρώπους για το Χριστό και την Εκκλησία. Μάλιστα, όπως οι μαθητές μαρτύρησαν για την αγάπη του Χριστού, έτσι και ο Άγιος Κοσμάς.

κάνεις να μη ζητά το καλό του εαυτού του: όποιος κάνει το καλό στους άλλους, τελικά ωφελεί και τον εαυτό του, γιατί υπακούει σ' αυτό που θέλει ο Θεός! Έτσι, ενώ φαίνεται ότι αφήνει τον εαυτό του στην άκρη, τελικά δίδοντας αγάπη στους άλλους γεμίζει χαρά και ευλογία από το Θεό. Βέβαια, αυτό θέλει κόπο και αγώνα. Ίσως φέρει και μαρτύριο. Όμως έτσι κανείς αγιάζει και γίνεται ξεχωριστός άνθρωπος, όπως ο άγιος Κοσμάς.

πήρε άδεια από τον Πατριάρχη: μέσα στην Εκκλησία σεβόμαστε την τάξη και την σειρά που υπάρχει. Προηγείται ο Πατριάρχης, μετά ο επίσκοπος και μετά ο ιερέας. Έτσι, ο άγιος Κοσμάς, ακόμη κι αν επρόκειτο να κάνει ένα έργο που το ήθελε ο Θεός, πήρε την ευχή του Πατριάρχη. Η υπακοή και ο σεβασμός είναι σπουδαίες αρετές στη Εκκλησία, όπως και στην οικογένεια και στο σχολείο, το να μην κάνει δηλαδή κανείς του κεφαλιού του, αλλά να ρωτάει και να ακούει

να χτίσουν σχολεία: χωρίς σχολεία οι άνθρωποι δεν μπορούν να προοδεύσουν, αλλά ούτε και να κρατήσουν τη γλώσσα, άρα και την αγάπη για την πατρίδα, όπως επίσης και την πίστη στο Θεό. Αυτός που δεν μπορεί να καταλάβει τι λέει η Εκκλησία, το Ευαγγέλιο και η πίστη, επειδή δεν ξέρει τη γλώσσα, σιγά-σιγά θα ξεχάσει και την πίστη. Γι' αυτό ο άγιος Κοσμάς ήθελε οι Έλληνες να χτίσουν σχολεία, για να μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα και να μπορούν να κρατάνε και την πίστη και την ελληνικότητα ζωντανή.

ξύλινος σταυρός: ο άγιος Κοσμάς δείχνει ότι η ζωή της πίστης είναι στηριγμένη στο σταυρό και την ανάσταση, όπως επίσης και ότι αυτά τα οποία έλεγε στους ανθρώπους δεν ήταν δικά του λόγια, αλλά τα λόγια του Χριστού και του Ευαγγελίου.

Ψυχή και Χριστός σας χρειάζεται: το μήνυμα του αγίου Κοσμά είναι συγκλονιστικό. Αν θέλουμε η ζωή μας να έχει νόημα χρειάζεται να κοιτούμε την ψυχή, δηλαδή το πώς μέσα μας θα υπάρχει ο Χριστός με την αγάπη, την αρετή, την συμμετοχή μας στα μυστήρια της Εκκλησίας και την υπακοή στα μηνύματα του Ευαγγελίου. Αυτό είναι σπουδαίο για τις μέρες μας, που οι άνθρωποι βασανιζόμαστε από την οικονομική κρίση και δεν ξέρουμε από πού να πιαστούμε. Η Εκκλησία μας δείχνει την αλήθεια που είναι ο Χριστός και η φροντίδα για την ψυχή μας.

οι Εβραίοι: για τον μωσαϊκό νόμο η αργία είναι το Σάββατο. Όμως για μας τους χριστιανούς η αργία είναι η Κυριακή που πηγαίνουμε Εκκλησία. Οι Εβραίοι τηρούσαν την αργία του Σαββάτου και έκαναν το παζάρι την Κυριακή. Οι Έλληνες άφηναν τη λειτουργία και πήγαιναν να ψωνίσουν. Ο άγιος Κοσμάς το κατήγγειλε αυτό, με αποτέλεσμα οι Εβραίοι να θυμώσουν μαζί του και να τον οδηγήσουν στο θάνατο.

Γ. Από τις διδαχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού

«Το κορμί σας σας το καύσουν, σας σας το τηγανίσουν, τα πράγματά σας σας τα πάρουν, μη σας μέλη, δώστε τα, δεν είναι εδικά σας. Ψυχή και Χριστός σας χρειάζεται. Ετούτα τα δύο όλος ο κόσμος να πέση, δεν μπορεί να σας τα πάρη, έξω αν τύχη και τα δώσετε με το θέλημά σας. Αυτά τα δύο να τα φυλάγεται να μην τύχη και τα χάσετε».

“Κοιτάζτε, δεν έχω τίποτε δικό μου ένα ράσο έχω κι αυτό το έχω για σας όλα ό,τι έχω είναι για σας. Κι έχω ένα σκαμνί, στο οποίο πατώ επάνω και το σκαμνί αυτό, άλλοι το λένε θρόνο, άλλοι το λένε σκαμνί. Να σας πω τι είναι; Δεν είναι ούτε σκαμνί, ούτε θρόνος, αλλά είναι ο τάφος μου και μέσα από αυτόν τον τάφο μιλάει

ο νεκρός εαυτός μου. Κι αν εγώ δεν μπορώ να σας πω τίποτε, με σώζει αυτός, που μπορεί να διδάξει όλη την οικουμένη, τους αρχιερείς, τους βασιλείς και όλο τον κόσμο”.

“Εάν τυχόν κανείς αδίκησε κάποιον -είτε αυτός είναι ρωμικός, είτε είναι τούρκος, είτε είναι εβραίος, είτε είναι φράγκος- ό,τι πήρε, ό,τι έδωσε, να το γυρίσει πίσω γιατί το άδικο δεν ευλογείται”.

“Να μην έχετε όπλα, να τα δώσετε και να κάνετε υπακοή στους ζαπιτάδες (:χωροφύλακες). Και σ’ αυτούς που ζητούν τα δασίματα, να δίνετε τα δασίματα”.

«Άκουσε, παιδί μου, να σου ειπώ. Η τελεία αγάπη είναι να πουλήσης όλα σου τα πράγματα, να τα δώσεις ελεημοσύνη και να πηγαίνης και εσύ να εύρης κανένα αυθέντη να πουληθής σκλάβος. Και όσα πάρης, να τα δώσεις όλα. Να μην κρατήσης ένα άσπρο (νόμισμα). Ημπορείς να το κάμης αυτό, να γίνης τέλειος;».

«Και αν δεν σπουδάσης τα ελληνικά, αδελφέ μου, δεν ημπορείς να καταλάβης εκείνα οπού ομολογεί η Εκκλησία μας. Καλύτερον, αδελφέ μου, να έχης ελληνικόν σχολείον εις την χώραν σου, παρά να έχης βρύσες και ποτάμια· και ωσάν μάθης το παιδί σου γράμματα, τότε λέγετε άνθρωπος. Το σχολείον ανοίγει τας εκκλησίας· το σχολείον ανοίγει τα μοναστήρια»

«Όθεν, αδελφοί μου, ή τρώτε ή πίνετε κρασί ή νερόν ή περιπατείτε ή δουλεύετε να μη σας λείπη αυτός ο λόγος από το στόμα σας και ο Σταυρός από το χέρι σας. -Ο λόγος είναι η προσευχή "Κύριε Ιησού Χριστέ" και ο Σταυρός από το χέρι. Ο λόγος από το στόμα και ο Σταυρός από το χέρι.- Κι αν ημπορείτε το ημερονύκτιον να κάμετε και πενήντα και εκατό κομποσχοίνια, καλόν και άγιον είναι έργον. Και να προσεύχεσθε πάντοτε την αυγήν και το θράδυ και μάλιστα το μεσόνυκτον, οπού είναι ησυχία. Ακούσατε, Χριστιανοί μου, πως πρέπει να γίνεται ο Σταυρός και τι σημαίνει! Λέγει το Άγιον Ευαγγέλιον πως η Αγία Τριάς, ο Θεός δοξάζεται εις τον Ουρανόν περισσότερον από τους Αγγέλους. Τι πρέπει να κάνης και εσύ; Σμίγεις τα τρία σου δάκτυλα με το δεξιόν το χέρι σου και μην ημπορώντας ν' ανεβής εις τον Ουρανόν να προσκυνήσης βάζεις το χέρι σου στο κεφάλι σου, διατί το κεφάλι σου είναι στρογγυλό και φανερώνει τον Ουρανόν και λέγεις με το στόμα. καθώς εσείς οι άγγελοι δοξάζετε την Αγίαν Τριάδα εις τον Ουρανόν, έτσι και εγώ ως δούλος ανάξιος δοξάζω και προσκυνώ την αγίαν Τριάδα. Τρία δάκτυλα τον Ουρανόν, την Αγίαν Τριάδα. Και καθώς αυτά είναι τρία, είναι ξεχωριστά είναι και μαζί, έτσι είναι και η Αγία Τριάς, ο Θεός. Τρία πρόσωπα και ένας μόνος Θεός. Κατεβάζεις το χέρι σου από το κεφάλι σου και το βάζεις εις την κοιλίαν σου και λέγεις. Σε προσκυνώ και Σε λατρεύω, ότι κατεδέχθης και εσαρκώθης εις την κοιλίαν της Θεοτόκου δια τας αμαρτίας μου. Το βάζεις πάλιν εις τον δεξιόν σου ώμον και λέγεις. Σε παρακαλώ, Θεέ μου, να με συγχωρήσης και να με θάλῃς στα δεξιά σου με τους δικαίους. Βάζοντας και πάλιν εις τον αριστερόν ώμον λέγεις. Σε παρακαλώ, Κύριέ μου, μη με θάλῃς στα αριστερά Σου με τους αμαρτωλούς. Έπειτα κύπτοντας κάτω εις την γην: Σε δοξάζω, Θεέ μου, Σε προσκυνώ και Σε λατρεύω, ότι καθώς εβλήθηκες εις τον τάφον έτσι θα βαλθώ και εγώ. Κι όταν σηκώνεσαι ορθός φανερώνεις την Ανάστασιν και λέγεις: Σε δοξάζω, Κύριέ μου, Σε προσκυνώ και Σε λατρεύω πως αναστήθηκες από τους νεκρούς για να μας χαρίσης την ζωήν την αιώνιαν. Αυτό σημαίνει ο Πανάγιος Σταυρός».

-Εδώ, χριστιανοί μου, πώς πηγαίνετε, έχετε την αγάπην ανάμεσόν σας; Ανίσως και θέλετε να σωθήτε, κανένα άλλο πράγμα να μη ζητήσετε εδώ εις τον κόσμον από την αγάπην. Είναι εδώ κανένας από την ευγενειάν σας οπού να έχει αυτήν την αγάπην εις τους αδελφούς του; Ας σηκωθεί επάνω να μου το ειπεί, να τον ευχηθώ και εγώ, να θάλω και όλους τους χριστιανούς να τον συγχωρήσωσι, να λάβῃ μίαν συγχώρησιν, οπού να έδινεν χιλιάδες φλωρία δεν την εύρισκεν.

-Εγώ, άγιε του Θεού, αγαπώ τον Θεόν και τους αδελφούς μου. -Καλά, παιδί μου, έχε την ευχή μου. Πως σε λένουν το όνομά σου; -Κώστα. -Τι τέχνη κάμνεις; -Πρόβατα φυλάγω. -Το τυρί όταν το πωλεις το ζυγιάζεις; -Το ζυγιάζω. -Εσύ, παιδί μου, έμαθες να ζυγιάζεις το τυρί και εγώ να ζυγιάζω την αγάπην. Το ζύγι εντρέπεται τον αυθέντην του; -Όχι. -Τώρα να ζυγιάσω και εγώ την αγάπην σου, και αν είναι σωστή και δεν είναι ξύγινη, τότε να σε ευχηθώ και γω, να θάλω και όλους τους χριστιανούς να σε συγχωρήσωσι. Πώς να σε καταλάβω, παιδί μου, πως αγαπάς τους αδελφούς σου; Εγώ τώρα που περιπατώ και διδάσκω εις τον κόσμον, λέγω πως τον κυρ Κώστα τον αγαπώ ωσάν τα μάτια μου · μα εσύ δεν το πιστεύεις · θέλεις να με δοκιμάσεις πρώτον, και τότε να με πιστεύσεις. Εγώ έχω ψωμί να φάγω, εσύ δεν έχεις · ανίσως και σου δώσω κομμάτι και σε, οπού δεν έχεις τότε φανερώνω πως σε αγαπώ. Αμή εγώ να φάγω όλο το ψωμί και εσύ να πεινάς τι φανερώνω; Πως η αγάπη οπού έχω εις σε είναι ψεύτικη. Έχω δύο ποτήρια κρασί να πλώ, εσύ δεν έχεις · ανίσως και δώσω και σε απ’ αυτό να πιείς, τότε φανερώνω πως σε αγαπώ. Αμή ανίσως και δε σου δώσω, είναι κάλπικη η αγάπη. Είσαι λυπημένος · απέθανεν η μήτηρ σου, ο πατήρ σου · ανίσως και έλθω να σε παρηγορήσω, τότε είναι αληθινή η αγάπη μου. Αμή ανίσως συ κλαίεις και θρηνείς και γω τρώγω, πίνω και χορεύω, ψεύτικη είναι η αγάπη μου. Το αγαπάς εκείνο το φτωχό παιδί;

-Το αγαπώ.

-Αν το ηγάπας, του έπαιρνες ένα υποκάμισο οπού είναι γυμνό, να παρακαλεί και εκείνο διά την ψυχήν σου. Τότε είναι αληθινή η αγάπη, αμή τώρα είναι ψεύτικη. Δεν είναι έτσι, χριστιανοί μου; Με ψεύτικην αγάπην δεν πηγαίνομεν εις τον παράδεισον. Τώρα σαν θέλεις να κάμεις την αγάπην μάλαμα, πάρε και ένδυσε τα φτωχά παιδιά, και τότε να βάλω να σε συγχωρήσωσι. Το κάμνεις τούτο;

-Το κάμνω.

-Χριστιανοί μου, ο Κώστας εκατάλαβε πως η αγάπη που είχε ως τώρα ήτο ψεύτικη, και θέλει να την κάμει μάλαμα, να ένδυσει τα πτωχά παιδιά. Επειδή και τον επαιδεύσαμεν, σας παρακαλώ να ειπείτε δια τον κυρ Κώστα τρεις φορές : ο Θεός συγχωρήσει και ελεήσει αυτόν-.

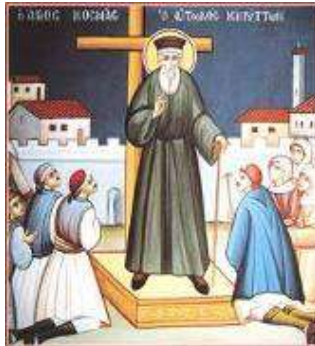
-Έχετε σχολείον εδώ εις την χώραν σας να διαβάζουν τα παιδιά;

-Δεν έχομεν, άγιε του Θεού.

-Να μαζευθήτε όλοι να κάμετε ένα σχολείον καλόν, να βάλετε και επιτρόπους να το κυβερνούν, να θάνουν διδάσκαλον να μανθάνουν όλα τα παιδιά γράμματα, πλούσια και πτωχά. Διότι από το σχολείον μανθάνομεν τι είναι Θεός, τι είναι Αγία Τριάς, τι είναι Άγγελοι, δαίμονες, παράδεισος, κόλασις, αρετή, κακία · τι είναι ψυχή, σώμα κ.λ.π. Διότι χωρίς το σχολείον περιπατούμεν εις το σκότος · από το σχολείον ανοίγει το μοναστήριον.

Αν δεν ήτο σχολείον, πού ήθελα μάθει εγώ να σας διδάσκω;

« Η εργασία η ιδική μου είναι και ιδική σας, είναι της πίστεώς μας, του Γένους μας. Εγώ βλέπω το Γένος μας οπού έπεσεν εις πολλά κακά · έχουν κατάρεις, αφορισμούς, αναθεματισμούς, όρκους, βλασφημίας και άλλα τοιαύτα. Να καθαρισθούν οι χριστιανοί, να αγιασθούν τα χωρία των και να καθαρισθούν ψυχικώς και σωματικώς. Το δεύτερον παρακινώ τους χριστιανούς να φτιάξουν σταυρούς και κομποσχοίνια, και παρακαλώ τον Χριστόν μας και τα ευλογεί, διά να τα έχουν οι χριστιανοί φυλακτήρια. Τρίτον είναι οπού κάμνω τους χριστιανούς όλους και συγχωρούν ζωντανούς και αποθαμένους. Αυτά τα τρία μου λέγει ο λογισμός μου».

Δ. Η προσωπικότητα του αγίου Κοσμά του Αιτωλού

Στην φρικτή και σκοτεινή σκλαβιά της Τουρκοκρατίας, υπήρχαν μερικά φώτα που έδιναν ελπίδα στο υπόδουλο γένος. Αναμφιβόλως η Εκκλησία με την ζωή της, την διδασκαλία της, τα μυστήρια και την λατρεία της, με τα σχολεία, τόσο τα γνωστά όσο και τα λεγόμενα κρυφά, με τα οποία προσέφερε συμπληρωματικές γνώσεις, υπήρξε ένα λαμπρό και μεγάλο φως που σκόρπιζε τα σκότη.

Ασφαλώς ένα τέτοιο μεγάλο φως, που εκπορεύθηκε μέσα από τα σπλάχνα της Εκκλησίας, υπήρξε και ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο οποίος περιόδευσε σχεδόν όλην την Ελληνική επικράτεια, παρηγορώντας και ενισχύοντας ποικιλοτρόπως τους υποδούλους Ρωμηούς, με διδαχές, με θαύματα, με την λατρεία, με την ίδρυση σχολείων, κυρίως με την αγιασμένη ύπαρξή του. Και το έκανε αυτό μέσα σε ποικίλες δυσκολίες και πολλά εμπόδια. Δεν ήταν μόνο οι Τούρκοι που εμπόδιζαν το έργο του, αλλά και οι Εβραίοι και οι ποικίλοι συμφεροντολόγοι, επειδή πλήττονταν τα συμφέροντά τους. Γι' αυτό και διέδιδαν πολλά σε βάρος του. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην πρώτη διασωθείσα διδαχή του δίδει μερικά σημεία από την βιογραφία του, επειδή ήθελε τρόπον τινά να συστηθή. Έλεγε:

“Πρέπει δε να ηξεύρετε και η ευγένειά σας δια λόγου μου. Το ηξεύρω πώς άλλοι σάς λένουν άλλα και άλλοι άλλα. Όμως, ανίσως θέλετε να μάθετε την πάσαν αλήθειαν, εγώ σάς την λέγω. Η πατρίδα μου η ψεύτικη, η γήϊνος, η ματαία, είναι από του Αγίου Άρτης την επαρχίαν, από το Απόκουρο. Ο πατέρας μου, η μητέρα μου, το γένος μου ευσεβείς ορθόδοξοι Χριστιανοί. Είμαι λοιπόν και εγώ, αδελφοί μου, άνθρωπος αμαρτωλός, χειρότερος από όλον τον κόσμον. Είμαι όμως δούλος του

Κυρίου μας Ιησού Χριστού, του εσταυρωμένου και Θεού. Όχι πώς είμαι εγώ άγιος να είμαι δούλος του Χριστού, αλλά ο Χριστός μου με καταδέχεται δια την ευσπλαχνίαν του” (Ιωάννου Μενούνου: Κοσμά του Αιτωλού διδαχές, εκδόσεις Τήνος σελ. 116)

Τα λόγια αυτά του αγίου Κοσμά θεωρώ ότι είναι σημαντικά και θα μου επιτραπή ένας μικρός σχολιασμός.

Πρώτον. Τονίζει ότι κατάγεται από το Απόκουρο. Όπως λέγουν οι ιστορικοί, ο όρος αυτός που κυριαρχούσε καθ’ όλην την περίοδο της Τουρκοκρατίας, μέχρι σήμερα, ίσως έχει ετυμολογική συγγένεια με τους αρχαίους “Κουρήτας” όπως ακριβώς λέγει ο Στράβων: “Ο εϋηνος άρχεται εκ Βωμιέων των εν Οφιεύσιν, Αιτωλικού έθνους καθάπερ και οι Ευρυτάνες και Αγραίοι και Κουρήτες και άλλοι”. Μάλιστα, ο Στράβων λέγει ότι οι Κουρήτες κατείχαν όλην την Αιτωλία, αλλά, όταν η Αιτωλία κατακτήθηκε από τον Αιτωλό τον Ενδυμίωνα, οι Κουρήτες υπεχώρησαν στην Ακαρνανία (βλ. Μεγάλη Ελληνική εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη, τόμος Ε’ σελ. 154-165). Επομένως, ήταν Έλληνας κατά την καταγωγή ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός.

Δεύτερον. Χαρακτηρίζει την γενέτειρά του, στην οποία είδε το φως της ζωής, ως επαρχία του Αγίου Άρτης. Δηλαδή, εκφράζεται με εκκλησιαστική γλώσσα. Πράγματι, η Ιερά Μητρόπολη και Αρχιεπισκοπή Ναυπάκτου μέχρι τον 13ο αιώνα ξεκινούσε από την Ναύπακτο, η οποία ήταν έδρα της, και έφθανε μέχρι την Χιμάρα της σημερινής Αλβανίας. Όμως, από τα μέσα του 14ου αιώνας μέχρι σχεδόν την Επανάσταση του 1821 χαρακτηρίζεται ως Μητρόπολη Ναυπάκτου και Άρτης. Κάποια περίοδο, προσωρινά, ήταν και η Άρτα έδρα της Μητροπόλεως, κυρίως όμως έδρα ήταν η Ναύπακτος (βλ. Ορησκευτική και ηθική εγκυκλοπαίδεια, τόμος 9 στ. 325-328). Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι ο άγιος Κοσμάς θεωρεί την επαρχία στην οποία γεννήθηκε μέσα από την εκκλησιαστική διάσταση. Άλλωστε τότε η Εκκλησία αποτελούσε κυρίως την πηγή και την υπόσταση του Έθνους, δεν ήταν το περιεχόμενο του Έθνους, αλλά το περιέχον το Έθνος. Όπως ο Πατριάρχης για ολόκληρη την Ρωμιοσύνη έτσι και ο Μητροπολίτης για κάθε επαρχία ήταν εθνάρχης.

Τρίτον. Ονομάζει την πατρίδα του, στην οποία γεννήθηκε, “ψεύτικη, γήινη, ματαία”. Έχει σαφή γνώση της προελεύσεώς του, της πορείας του και της καταλήξεώς του. Δεν αυτονομεί την σωματική και βιολογική υπόστασή του, αλλά την βλέπει μέσα από την λεγομένη πνευματική υπόσταση. Δεν αισθάνεται ότι έρχεται από το μηδέν και καταλήγει στο μηδέν, αλλά έχει σαφή γνώση ότι το πολίτευμά του βρίσκεται στον ουρανό, εκεί κατευθύνεται και εκεί θα καταλήξη. Έτσι, το ψεύτικο αντιπαραβάλλεται προς το αληθινό, το γήινο με το ουράνιο και το μάταιο με το αιώνιο και μη πεπερασμένο.

Όλοι οι άγιοι αισθάνονται ότι έχουν μια συγκεκριμένη πατρίδα, την οποία αγαπούν, αλλά μαγεύονται από την αιώνια πατρίδα, βλέπουν τον τόπο μέσα από τον τρόπο ζωής, και τον χρόνο μέσα από το αιώνιο. Το χωρίο του Αποστόλου Παύλου: “υμών γαρ το πολίτευμα εν ουρανοίς υπάρχει, εξ ου και σωτήρα απεκδεχόμεθα Κύριον Ιησούν Χριστόν” (Φιλ. γ’, 20) τους διακατέχει κυριολεκτικά. Ακριβώς δε το χωρίο αυτό δείχνει δύο πραγματικότητες. Η μία εντοπίζεται στο “εν ουρανοίς”, που σημαίνει ότι η πηγή του δικαίου του χριστιανικού πολιτεύματος δεν βρίσκεται στους ανθρώπους, αλλά στον Θεό. Και η άλλη πραγματικότητα συνδέεται με το “εξ ου σωτήρα απεκδεχόμεθα” που σημαίνει ότι η πραγμάτωση του δικαίου, η απόλαυση των δικαιωμάτων των Χριστιανών δεν είναι ιστορική υπόθεση, αλλά εσχατολογική (βλ. Ιωάννου Ζηζιούλα, Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τόμ. Στ’).

Βεβαίως, αγαπούμε την πατρίδα και θυσιάζομαστε γι’ αυτήν, αλλά όμως δεν την απολυτοποιούμε. Σεβόμαστε το πολίτευμα μιας χώρας, αλλά μας εμπνέει το “εν ουρανοίς” πολίτευμα, όπως λέγεται στην προς Διόγνητον επιστολή: οι Χριστιανοί “πατρίδας οικούσιν ιδίας, αλλ’ ως πάροικοι μετέχουσι πάντων ως πολίται, και πάνθ’ υπομένουσιν ως ξένοι· πάσα ξένη πατρίς εστιν αυτών, και πάσα πατρίς ξένη”.

Τέταρτον. Ο άγιος Κοσμάς αισθάνεται ότι το γένος του, οι γονείς του δεν είναι μόνον Έλληνες, αλλά και ευσεβείς ορθόδοξοι Χριστιανοί. Η Ορθοδοξία δεν είναι κάτι το παρέμβλητο που ξεδίωξε τον ελληνισμό, αλλά εκείνη που συνέχισε την αρχαία ελληνική σκέψη και νοηματοδότησε ακόμη περισσότερο τον ελληνισμό. Οι Πατέρες της Εκκλησίας συνέχισαν δημιουργικά την σκέψη των αρχαίων Ελλήνων, αφού απάντησαν, μέσα από το περιεχόμενο της αποκαλύψεως, στα οντολογικά, κοσμολογικά και ανθρωπολογικά προβλήματα που είχαν θέσει εκείνοι. Έτσι ακριβώς, δεν μπορεί σήμερα να εννοηθή Ελληνισμός έξω από την Ορθοδοξία, γιατί αποδυναμωμένος από το ορθόδοξο πνεύμα θα είναι ένας παγανισμός και εντελώς οπισθοδρομικός, παρωχημένος.

Πέμπτον. Ο άγιος Κοσμάς έχει βαθειά συναίσθηση ότι είναι ο μεγαλύτερος αμαρτωλός, αλλά ταυτόχρονα ότι είναι δούλος Ιησού Χριστού, αφού Εκείνος με την ευσπλαχνία Του τον καταδέχεται να είναι δούλος Του και να τον υπηρετή. Φαίνεται εδώ η βαθειά του πίστη, ταπείνωση και γενικά το ορθόδοξο ήθος, που συνδέεται με την αυτογνωσία, την ταπείνωση, αλλά και την τιμή να έχη κύριο όχι έναν άνθρωπο, έναν δυνάστη, αλλά τον εύσπλαχνο και γλυκύτατο Χριστό. Αυτό το ορθόδοξο ήθος ήταν μια πυρηνική βόμβα που τίναζε κάθε υπαρξιακή σκλαβιά, που τον έκανε να αισθάνεται ελεύθερος

πολιορκημένος, γιατί είναι δυνατόν να αισθάνεται κανείς ελεύθερος, ζώντας σε υπόδουλες πατρίδες, καθώς επίσης να αισθάνεται δούλος ζώντας σε ελεύθερες πατρίδες. Η ελευθερία είναι κυρίως μια υπαρξιακή υπόθεση.

Όσα ανέφερα με συντομία προηγουμένως ήταν το ρεύμα ζωής που περνούσε μέσα από την προσωπικότητα του αγίου Κοσμά του Αιτωλού και τον κατέστησε ένα μεγάλο φώς, έναν προβολέα του ελληνορθόδοξου πνεύματος μέσα στο σκοτάδι της σκλαβιάς. Αυτό ήταν εκείνο που τον κατέστησε έναν γνήσιο επαναστάτη, εναντίον κάθε καθεστηκυίας τάξεως, υπαρξιακής, αισθητικής, βιολογικής και κοινωνικής.

Η πνευματική ελευθερία δεν δεσμεύεται ούτε υποδουλώνεται ποτέ. Αυτήν προσφέρει η Εκκλησία με την ζωή της. Αυτήν έχουμε σήμερα ανάγκη, αφού διάφοροι τυραννίσκοι και δυνάστες, οι οποίοι παρουσιάζονται με χαμόγελα και επίπλαστες ευγένειες, επιδιώκουν να μας υποδουλώσουν και ως Έθνη και ως ανθρώπους. Χρειαζόμαστε αυτήν την παράδοση που προσωποποιείται στα πρόσωπα των αγίων, και συγκεκριμένα εδώ στην μορφή και την προσωπικότητα του αγίου Κοσμά του Αιτωλού.

Γι' αυτό αισθανόμαστε την ανάγκη να παρακαλέσουμε: “άγιε Κοσμά, πατριώτη μας και πρόγονέ μας, τόσο στην ελληνική καταγωγή όσο και στην ορθόδοξη πίστη, πρέσβευε για όλους εμάς, γι' αυτόν τον λαό που σε αγαπάει και αναμένει λύτρωση από κάθε σκλαβιά, πνευματική, ψυχολογική, πολιτιστική, στείλε την ευλογία σου σ' αυτόν τον λαό που πεινά και διψά για ειρήνη, για αγάπη, για ελευθερία, για ανθρωπιά, για νόημα ζωής”. “Άγιε Ιερομάρτυς Κοσμά πρέσβευε προς Κύριον ελεηθῆναι τας ψυχάς ημών”.

Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου
http://ayioi-pantes.blogspot.com/2009/08/blog-post_24.html

Ε. Η κρίση την οποία ζούμε και η ελπίδα της πίστης

Ο Πατροκοσμάς μας δείχνει τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε και άμεσα, αλλά, κυρίως με προοπτική στο μέλλον να βγούμε από την κρίση. Αυτό έχει να κάνει περισσότερο με τους νέους που σε λίγα χρόνια θα έχουν τις τύχες της πατρίδας μας στα χέρια τους. Τα προβλήματά μας δε λύνονται με τις καταλήψεις, ούτε με την αδιαφορία. Δε λύνονται με το να πιστεύουμε ότι οι πολιτικοί μόνο φτάνει για όλα. Τα προβλήματα θα λυθούν αν καλλιεργήσουμε μέσα μας ένα ήθος το οποίο θα νοιάζεται για τους άλλους. Από τη σχολική μας τάξη να μη νοιαζόμαστε μόνο για τον εαυτό μας. Να μαθαίνουμε γράμματα και για να προσφέρουμε στους άλλους. Να μας νοιάζει η αγάπη που μπορούμε να δείξουμε. Το πόσο μπορούμε να στηρίξουμε τους άλλους, από το να περιμένουμε απλώς από εκείνους να κάνουν το καλό σε μας. Και βεβαίως, αυτό που έχουμε χάσει στην κοινωνία μας είναι η πίστη στο Χριστό και στις αρχές της Εκκλησίας. Έτσι πάψαμε να είμαστε έντιμοι. Πάψαμε να νοιαζόμαστε για την πορεία της κοινωνίας. Στραφήκαμε μόνο στον εαυτό μας και την καλοπέρασή μας. Έτσι, ξεχάσαμε να νοιαζόμαστε για την πατρίδα μας, αφήσαμε αυτούς που δεν έβαζαν ως σκοπό τους να λένε το σωστό και να κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούσαν για να πάει μπροστά η χώρα μας να διοικούν την κοινωνία, όχι μόνο πολιτικούς, αλλά και δημοσιογράφους και καλλιτέχνες και ποδοσφαιριστές και ανθρώπους της τηλεόρασης, με αποτέλεσμα να νομίζουμε ότι μόνο η βόλτα, η καλοπέραση, τα υλικά αγαθά θα μας κάνουν να έχουμε χαρά στη ζωή μας. Η Εκκλησία μας λέει ότι χρειάζεται η μετάνοια και η αγάπη, για να βγούμε από τις δυσκολίες, για να μπορέσουμε να εργαστούμε όλοι μαζί, αλλά και την ίδια στιγμή να υπάρχει ένα σωστό πρόγραμμα, οι αρχές, οι αξίες και να μην αφήνονται όσοι ενδιαφέρονται μόνο για τους εαυτούς τους να κάνουν κουμάντο. Χρειαζόμαστε ηγέτες, αλλά κι εμείς μπορούμε να προχωρήσουμε έτσι, που να κοιτούνε τι είναι αληθινό και σωστό και σ' αυτό η πίστη μπορεί να δώσει ελπίδα.